

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติ
สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
A Model of Instructional Behavior Development Based on
Ānapanasati Principles for Teachers Under the Secondary
Educational Service Area Office

พระใบฎีกาสวรรค์ กิตติวัฒนโณ (ศรีคชา)

Phrabaidikasawan Kittiwanno (Srikacha)^๑

สมหมาย จันทร์เรือง

Dr.Sommay Junraing^๒

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการรายงานผลการศึกษาของดุष्ณีนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติสำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ๒) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า การเตรียมการสอนครูมีจิตใจแน่วแน่ในการจัดทำแผนการสอน ชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงจุดประสงค์หัวข้อเรื่องต่างๆ ที่จะต้องเรียน มีการทดสอบโดยใช้ข้อสอบแบบปรนัยและแบบอัตนัย และได้องค์ความรู้เป็นรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติของครูตาม PTLE MODEL.

คำสำคัญ : พฤติกรรมการสอน อานาปานสติ ครู

^๑ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Buddhist Educational Administration, Educational Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

^๒ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

Abstract

This article is a report on the study of the dissertation on "The development of teaching behavior based on the principles of Anapanasati for teachers under the Office of the Secondary Education Area." The purpose of this study was to study the teaching behavior of Anapanasati teachers. Under the Office of Secondary Education Area 2) To study the model of teaching behavior development according to Anapanasati principle of the teacher. Under the Office of the Secondary Education Area 3) to present the model of teaching behavior development according to the teacher's anapana sense. Under the Office of the Secondary Education Service Area By combining research methods. Both quantitative and qualitative. The tool used is a questionnaire. And the interviews showed that the preparation of teaching. Teachers are mentally determined to produce lesson plans. Explain to students the purpose of the topics. To study Multiple and multiple-choice tests are administered. And the knowledge is the form of development of teaching behavior according to the anapanasati of teachers according to PTLE MODEL.

Keywords : Instructional Behavior, Anapanasati, Teachers.

๑. บทนำ

การที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้และเข้าใจในความเป็นอยู่ในสังคมปัจจุบันก็คือ การศึกษาแต่การศึกษานั้นก็ต้องมีครูเป็นผู้ให้ความรู้ เป็นผู้ชี้แนะแนวทางเป็นผู้อบรมให้กับเด็กนักเรียนได้เข้าใจ และการให้ความรู้ก็ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างสรรค์สังคม ให้เกิดความรุ่งเรืองมีการพัฒนาและสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในทุกด้าน ตั้งแต่การวางรากฐานของชีวิต การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้ ซึ่งการจัดการศึกษาในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) (ทบวงมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕) รวมถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) ๒๕๕๓ ที่ยังคงความเน้นความสำคัญด้านการศึกษาแล้วยังเป็นการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ ๒ ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่มีระบบและมีองค์ประกอบหลายประการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย คือ การพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นคนดี มีความสามารถและอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การศึกษาในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนการสอนที่สมบูรณ์นั้น การมีความรู้ต้องควบคู่กับการมีจริยธรรมอันดีงามด้วยเช่นกัน ทั้งทางด้านผู้เรียนที่จะรับความรู้ในห้องเรียน รวมถึงผู้ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ในรายวิชาที่ทำการสอนให้กับผู้เรียน จากการถ่ายทอดความรู้แล้ว ทางด้านพฤติกรรมที่ต้องทำตัวเป็นแบบอย่างให้กับผู้อื่น เป็นแนวทางที่ปฏิบัติดีด้วย การที่ต้องเป็นผู้ที่ต้องทำหน้าที่เป็นแบบอย่าง เป็นเสมือนแม่พิมพ์แห่งชาติด้วยนั้น การจะเป็นคนดีที่สมบูรณ์นั้น ควรต้องมีหลักคำสอนที่เป็นพุทธธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ ให้เป็นครูที่ดี มีความสามารถทางด้านถ่ายทอดความรู้แล้วยังมีพฤติกรรมที่ดีมีจริยธรรมประจำตัวในการปฏิบัติตนด้วย จึงจะเป็นครูผู้สอนที่มีความดีพร้อมสมบูรณ์แบบนั่นเอง

ในทางพระพุทธศาสนาได้กำหนดหน้าที่ของความเป็นครู ๕ ประการ ได้แก่ ๑. การแนะนำให้เป็นคนดี ๒. การจัดการให้เรียนดี ๓. การสั่งสอนความรู้ในศิลปวิทยาทุกอย่างด้วยดี ๔. การยกย่องให้ปรากฏแก่มิตรสหาย และ ๕. ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย^๓ นอกจากนี้ยังพบหลักกัลยาณมิตรธรรม หมายถึง ครู พี่เลี้ยงหรือบุคลากรทางการศึกษาจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับการเป็นครูที่ดีอีก ๗ ประการ ได้แก่ ๑. ปิโย ความเป็นน่ารัก ๒. ความเป็นผู้นำ เคารพ ๓. ความเป็นผู้น่ายกย่อง ๔. ความเป็นผู้ที่ปรึกษาดี แนะนำดี ๕. ความเป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ ๖. ความเป็นผู้สอนให้คนอื่นเข้าใจง่าย และ ๗. ความเป็นผู้ไม่นำไปในทางเสื่อม^๔ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความเป็นครู มิได้เป็นกันง่าย ๆ หรือเพียงแค่มิใช่ประกอบวิชาชีพครูก็สามารถเป็นได้ แต่ครูที่ดี จะต้องเกิดขึ้นในลักษณะพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเพื่อให้มีความเหมาะสมทั้งพฤติกรรม

^๓ ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๖๘/๒๑๓.

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒๓, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิธรรมทานกศุลจิต, ๒๕๕๕), หน้า ๒๐๔.

ภายนอกที่ดี พฤติกรรมภายใน และสติปัญญา หรือความรู้ที่สามารถถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่นๆ การเป็นครูหรือบุคลากรทางการศึกษาจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างน้อยใน ๓ เรื่องใหญ่ ๆ ได้แก่ การพัฒนาความงามในเบื้องต้น (ศีล) เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดี การพัฒนาความงามในท่ามกลาง (สมาธิ) เพื่อให้เกิดจิตใจที่ดี และการพัฒนาในที่สุด (ปัญญา) เพื่อให้เกิดความรู้ที่ดี อานาปานสติ เป็นการฝึกสมาธิเจริญปัญญาเป็นแนวทางที่สำคัญยิ่งแนวทางหนึ่งในการพัฒนาจิตใจของครูผู้สอนให้มีสติมั่นคงไม่หวั่นไหวกับสิ่งที่มากระทบมีหลักในการควบคุมยึดจิตใจเพราะสมาธินั้นเป็นภาวะจิตมีอารมณ์ที่เป็นหนึ่งหรือการมีจิตใจแน่วแน้อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งนานๆ การฝึกสมาธิคือกรรมวิธีในการฝึกฝนจิตใจให้แน่วแน่และการจัดระเบียบความคิดของตนเองเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตโดยสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนการศึกษาการทำงานการตัดสินใจต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นต้น

จากการศึกษาความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าครูนั้นถือว่าเป็นบุคคลสำคัญของบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้ให้ความรู้และผู้ชี้แนวทางให้กับผู้เรียน ครูควรเห็นความสำคัญของการศึกษามากกว่าตนเอง เข้าใจปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นและหาแนวทางแก้ไขปัญหา การพัฒนาพฤติกรรมการสอนของครูโดยใช้หลักอานาปานสติ ถือว่าเป็นแนวทางที่สำคัญแนวทางหนึ่งในการพัฒนาจิตใจของครูให้มีสติมั่นคงไม่หวั่นไหวกับสิ่งที่มากระทบ มีหลักในการควบคุมจิตใจ เพราะจิตที่ฝึกดีแล้วย่อมนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมที่ดีทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติสำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลรวมทั้งนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมและยังเป็นการพัฒนาครูให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมให้สูงขึ้นต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

๒.๒ เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

^๕ ดูเพิ่มเติมใน ที.มหา. (ไทย) ๑๐/๕๑.

๓. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research) โดยมีการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ การพัฒนาพฤติกรรมการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผสมเชิงคุณภาพ (Mixed Methods) โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจริงจากการปฏิบัติภาคสนาม โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) และการศึกษาเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source)

๑) พฤติกรรมสอนของครู ๓ ด้านประกอบด้วย (๑) ด้านการเตรียมการสอน (๒) ด้านการสอน และ (๓) ด้านการประเมินผล

๒) หลักอานาปานสติประกอบด้วย (๑) อานะ หายใจออก (๒) ปานะ หายใจเข้า และ (๓) สติ ความระลึก เพื่อส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมการสอนของครู ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านการเตรียมการสอน (๒) ด้านการสอน และ (๓) ด้านการประเมินผล

๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

๑) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามพฤติกรรมการสอนของของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดนครปฐม โดยมี (๑) ประชากร คือ ผู้บริหาร ครู ครูผู้ช่วย โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดนครปฐม ๑๗ โรงเรียน จำนวน ๑,๓๙๖ คน และ (๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ครูผู้ช่วย โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดนครปฐม คำนวณจากตารางสถิติของ Krejcie & Morgan^๖ ได้จำนวน ๓๑๐ คน การคัดเลือกตัวอย่าง ทำโดยการสุ่มตามสัดส่วนของจำนวนบุคลากรในแต่ละสถานศึกษา

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม กล่าวคือ (๑) การสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาด้วยกระบวนการศึกษาและใช้หลักธรรมในการพัฒนาคน จำนวน ๑๐ รูป/คน คัดเลือกเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด เพื่อศึกษาแนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมการสอนของครู (๒) การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๔ รูป/คน คัดเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนด เพื่อให้การรับรองรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติสำหรับครู

๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

^๖ อัจฉรา ชำนิประศาสน์, สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS, ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : เจริญดีมั่นคงการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๒๖๔.

ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ครูผู้ช่วย โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดนครปฐม จำนวน ๑๗ โรงเรียน

๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ รวมระยะเวลา ๑ ปี

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจะดำเนินการเป็น ๓ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติของครูสถานศึกษามัธยมศึกษา เขต.๙ จังหวัดนครปฐม ๑๗ โรงเรียน โดยศึกษาจากแบบสอบถามความคิดเห็นพฤติกรรมการสอนของของครู

ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐมโดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการศึกษาและใช้หลักธรรมในการพัฒนาคน

ขั้นตอนที่ ๓ การนำเสนอพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ๙ ท่าน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

๕. ผลการวิจัย

๕.๑ ด้านการเตรียมการสอน

การเตรียมการสอน เป็นการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของผู้สอนก่อนที่จะเริ่มดำเนินการสอน เป็นการวางแผนและเตรียมการล่วงหน้าเพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยการกำหนดองค์ประกอบต่างๆ ของการสอน ได้แก่ วัตถุประสงค์ วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และวิธีวัดผลประเมินผล แล้วนำไปเขียนแผนการสอน และนำไปปฏิบัติ คือการสอนต่อไปทำให้ครูสามารถจัดข้อผิดพลาดในการดำเนินการสอนในชั้นเรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **จินดา ทับจิ้น** ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการสอนของครูที่เนนผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร:กรณีศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการใช้สื่อการสอนสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน ด้านการสอนให้ ผู้เรียนมีวินัยและจริยธรรม และด้านการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยครูที่เคยเข้ารับการศึกษาอบรม มีพฤติกรรมการสอนที่เนน ผู้

เรียนสำคัญ ด้านการใช้สื่อการสอนสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน มากกว่าครูที่ไม่เคยเข้ารับการศึกษอบรม สวนพฤติกรรมการสอนของครูท่านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน”

๕.๒ ด้านการสอน

พฤติกรรมในด้านการสอนของครูยังเน้นรูปแบบการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง ครูจะเป็นผู้ป้อนเนื้อหาสาระ ให้ความรู้กับนักเรียนทั้งหมด โดยนักเรียนไม่ได้เกิดกระบวนการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้ในบางครั้งนักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงประกอบกับด้วยภาระหน้าที่อื่นของครูหรือกิจกรรมอื่นๆภายในโรงเรียน ทำให้ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนั้น ต้องใช้เวลาและทรัพยากรด้านต่างๆ เป็นจำนวนมาก ครูจึงเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่รวดเร็วและง่ายที่สุด เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งวิธีการสอนแบบเดิมอาจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย และไม่สนใจในการเรียน ดังนั้นควรใช้เทคนิควิธีสอนที่หลากหลายทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนและครูควรจะพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดความรู้สิ่งใหม่ๆ และสามารถป้อนความรู้ที่เกิดขึ้นให้กับผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวบ้างผู้เรียนก็จะได้รับรู้ในสิ่งใหม่ๆและยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจมากขึ้น สอดคล้องกับ งานวิจัยของ สงวน รังใส ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน โรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจตามกรอบเนื้อหาโครงงาน ๓ ด้าน คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงงาน การเขียนแผนการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน พบว่า ก่อนการพัฒนาครูผู้สอนไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเลย สาเหตุเนื่องจากครูทุกคนไม่เคยผ่านการอบรมทำให้ไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน แต่เมื่อใช้กลยุทธ์การพัฒนาครู คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการให้มีความรู้เรื่องโครงงาน การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน กิจกรรมการนิเทศภายในทำให้การพัฒนา กลุ่มเป้าหมาย สามารถจัดการเรียนรู้แบบโครงงานได้

๕.๓ ด้านการประเมินผล

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียนคือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินจึงต้องใช่วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปใน

” จินดา ทับจัน. “ พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษากลุ่มกรุงธนเหนือ ” ปรินญาศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต การบริหารการศึกษา (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๕๖)

กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียนการร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือ ผู้เรียนผู้สอนและพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และ ค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่างๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสมรรถนะผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตน ครูผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของ ผู้เรียนแต่ละคนแต่ละกลุ่ม สามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนของตนได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ สถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียา พรหมศักดิ์ ได้วิจัย เรื่องการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงใน สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๓ พบว่า ๑. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารส่งผลต่อ การวัดและ ประเมินผลตามสภาพจริงในสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ อยู่ในระดับ มาก ๒. การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงในสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารส่งผลต่อการวัดผล ประเมินผลในสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ โดยภาพรวมเมื่อพิจารณา ในแต่ละด้าน พบว่า มาตราฐานที่ ๒๒ และมาตราฐานที่ ๑๔ ส่งผลต่อการวัดผลประเมินผลตาม ความสภาพจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^๕

๕.๔ พฤติกรรมด้านการเตรียมการสอนตามหลักอานาปานสติ

การเตรียมการสอนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเป็นงานที่ครูผู้สอนได้จัดการเรียนการสอน วางแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ พัฒนาความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติและค่านิยมที่ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตรรัตน์ รักษาใจ ตรง ได้ศึกษาเรื่อง "การใช้อานาปานสติภาวนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเสถียรธรรมสถาน" ผลการวิจัยพบว่า อานาปานสติภาวนา หรืออานาปานสติสมาธิ พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ มากกว่าวิธีเจริญสมาธิอื่นๆ อานาปานสติเมื่อทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อความหน่าย เพื่อคลายกำหนด เพื่อความดับ เพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้เพื่อนิพพาน ซึ่งพระ อรรถกถาจารย์ท่านได้ขยายความ อานาปานสติเป็นยอดแห่งกรรมฐาน เป็นภูมิธรรมแห่งมณสิการ ของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพุทธบุตรที่เป็นมหาบุรุษ เท่านั้นการศึกษาผู้ที่เข้าฝึก การใช้อานาปานสติภาวนาเพื่อพัฒนาชีวิตของ เสถียรธรรมสถาน ฝึกสอนโดยแม่ชีคันสนีย์ เสถียร สุต การเปรียบเทียบคะแนนของพฤติกรรมก่อน และหลังการฝึกปฏิบัติอานาปานสติภาวนา เมื่อ

^๕ ปรียา พรหมศักดิ์, การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการวัดและ ประเมินผลตาม สภาพจริงในสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓. **วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๗).

ได้รับการฝึก อานาปานสติภาวนา จะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นใน เกือบทุกด้าน เช่น คะแนนการดำเนินชีวิตภายในครอบครัวของผู้ปฏิบัติก่อน การปฏิบัติ = ๔.๐๓ หลังการปฏิบัติ = ๔.๕๖ คะแนนกลุ่มพฤติกรรมกรให้อภัยผู้อื่น ที่ทำร้ายร่างกาย หรือด่าว่าเสียสติทางวาจา ก่อนการปฏิบัติ = ๒.๘๐ หลังการ ปฏิบัติ = ๔.๐๘ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่าหลังจากได้รับการฝึกปฏิบัติ อานาปานสติภาวนา ผู้ปฏิบัติสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตดีขึ้น^๙

๕.๕ พฤติกรรมด้านการสอนตามหลักอานาปานสติ

การสอนเป็นการสอนที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียนโดยที่ผู้สอนต้องมีใจเป็นกลางไม่มีอคติ และการพัฒนาที่แท้จริงในทางพุทธธรรมจะต้องเอื้ออำนวยให้แต่ละคนตระหนักถึงสายสัมพันธ์ที่ตนมีต่อสังคมและธรรมชาติ อันตนจะต้องเกื้อกูลปัจจัยแวดล้อมดังกล่าวให้เป็นไปด้วยดี โดยไม่เอาผลประโยชน์ส่วนตนเป็นเกณฑ์ พร้อมกันนั้นการพัฒนาจะต้องมีธรรมะเป็นพื้นฐานอำนวยให้เกิดคุณค่าในทางมนุษยธรรม เมตตากฎณาความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความยุติธรรม^{๑๐} สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเมธ โสพส ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาเครื่องมือจำแนกจริตที่เหมาะสมในการเจริญสติปัญญา ผลการวิจัยพบว่าสติปัญญา เป็นธรรมที่มีความสำคัญสูงสุดหมวดหนึ่งในพระพุทธานุสสนาในฐานะทางสายเอกสายเดียวที่มุ่งตรงต่อพระนิพพาน สติปัญญามี ๔ ใหญ่ ๒๑ หมวดย่อยโดยได้รวบรวมแนวทางทั้งหมดในการเจริญสติที่เหมาะสมกับทุกจริต แม้สติปัญญาจะมีหลากหลายหมวดแต่พบว่าการเจริญสติปัญญาเพียงหมวดเดียวก็ทำให้สามารถบรรลุธรรมได้เช่นกัน จึงไม่จำเป็นที่จะต้องทำให้ครบทุกหมวดและพบว่า สติปัญญา ๔ แต่ละหมวดเหมาะสมสำหรับคน ๔ ประเภทประกอบด้วย ๑) คนประเภทตัณหาจริตมีปัญญาแก่กล้าเหมาะสำหรับการเจริญกายนุสสนาสติปัญญา ๒) คนประเภทตัณหาจริตมีปัญญาแก่กล้าเหมาะกับการเจริญเวทนานุสสนาสติปัญญา ๓) คนประเภททวิภูตจิตมีปัญญาไม่แก่กล้าเหมาะกับการเจริญจิตตานุสสนาสติปัญญา ๔) คนประเภททวิภูตจิตมีปัญญาแก่กล้าเหมาะกับการเจริญธรรมานุสสนาสติปัญญา การจำแนกคนเป็นประเภทต่างๆ ในพระพุทธานุสสนานั้นสามารถจำแนกได้ ๓ แนวทางหลักคือ (๑) แนวทางจริต ๒ เป็นการจำแนกเพื่อการเจริญสมถกรรมฐาน (๒) แนวทางจริต ๒ เป็นการจำแนกเพื่อการเจริญสติปัญญาและ (๓) แนวทางอื่นๆ ใช้เพื่อประโยชน์ในการวางแนวทางและวิธีสอนธรรม งานวิจัยพบว่าจริตมีสาเหตุมาจากความเคยชินในอดีต แต่สามารถปรับเปลี่ยนโดยการฝึกฝนได้ กรรมฐานที่เหมาะสมกับจริตจะต้องทำให้เกิดความสบายเป็นที่พึงพอใจ

^๙ ฐิติรัตน์ รักษ์ใจตรง, “ศึกษาการใช้อานาปานสติภาวนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเสถียรธรรมสถาน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘.

^{๑๐} พระไพศาล วิสาโล, พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๓), หน้า ๑๘-๑๙.

ของผู้ฝึกและเมื่อฝึกแล้วก็เกิดความสุขซึ่งเป็นเหตุให้จิตตั้งมั่นเป็นสัมมาสมาธิได้ง่าย และเมื่อจิตตั้งมั่นดีแล้วย่อมเป็นเหตุให้เกิดปัญญารู้แจ้งธรรมในที่สุด^{๑๑}

๕.๖ พฤติกรรมด้านการประเมินผลตามหลักอานาปานสติ

การประเมินผลการศึกษา มีประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการตัดสินใจของครู ผู้บริหารและนักการศึกษา เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๑๒} สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวุฒิชัย เขียวโสภา ได้วิจัยเรื่อง ผลของการฝึกสมาธิ แบบอานาปานสติที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์และเจตคติ ต่อการฝึกสมาธิผลการวิจัยพบว่านักเรียนหลังเข้ารับการฝึกสมาธิมีความฉลาดทางอารมณ์และเจตคติทางบวกต่อการฝึกสมาธิสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกสมาธิมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๑๓}

๖. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติสำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีจำนวน ๓ ด้านคือ ด้านการเตรียมการสอน - ด้านการสอน - ด้านการประเมินผล ซึ่งสามารถสร้างเป็นรูปแบบได้องค์ความรู้มาเป็นการพัฒนาพฤติกรรมการสอนตามหลักอานาปานสติของครู โดยนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนครั้งต่อไป ช่วยให้ผู้สอนสามารถเตรียมการเลือกวิธีการสอน วิธีการประเมินผล ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพตรงจุดมุ่งหมายที่วางไว้ มีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู และตั้งใจสอน วิธีที่เหมาะสมกับการสอนแต่ละเนื้อหาถ่ายทอดความรู้ได้อย่างชัดเจนเข้าใจง่าย ทำให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นในด้านต่างๆ ของนักเรียน ทำให้ทราบถึงผลการสอนของครูว่ามีประสิทธิผลมากน้อยเพียงไร ช่วยให้ครูกำหนดเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมให้แก่นักเรียน

๗. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๗.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

^{๑๑} สุเมธ โสพส, “การศึกษาเครื่องมือจำแนกจริตที่เหมาะสมในการเจริญสติปัฏฐาน”, *วิทยานินพนธ์พุทธศาสตร์คุณุบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)

^{๑๒} กระทรวงศึกษาธิการ, *คู่มือบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*, หน้า ๖๔

^{๑๓} พระวุฒิชัย เขียวโสภา, *ศึกษาผลของการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์และเจตคติ ต่อการฝึกสมาธิของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒*, *ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. ๒๕๕๗

๑) หน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาครูควรสนับสนุนปัจจัยต่างๆในการพัฒนาครู ด้านการจัดการเรียนการสอน จัดการอบรมเพิ่มความรู้ให้กับครู ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ครูจะได้มีเทคนิควิธีสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์และวัตถุประสงค์ การเรียนรู้

๒) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านทักษะ และเทคนิคการจัดการกิจกรรม การเรียนการสอน เพื่อให้ครูพัฒนาพฤติกรรมการสอนต่อไป

๓) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเร่งดำเนินการในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาครู ด้านการจัดการเรียนการสอนและควรมีการยกย่องความรู้ที่อยู่ในบุคคลนั้นๆให้ได้รับการสืบทอด และคงอยู่อย่างยั่งยืน

๗.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

๑) สถานศึกษาและหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีแผนงานในอบรมครู ควร มีการเรียนการสอนและฝึกปฏิบัติสมาธิแบบอานาปานสติโดยเฉพาะข้าราชการครู ให้เชิญผู้ที่มี ความรู้ ผู้ที่เข้าใจในเรื่องของการฝึกปฏิบัติอานาปานสติมาให้คำแนะนำในเรื่องการปฏิบัติให้ ถูกต้อง เพื่อให้ครูผู้สอนจะได้นำไปใช้ได้อย่างถูกต้องและสามารถนำไปพัฒนาตนเองในการจัดการ เรียนการสอนให้มีคุณภาพต่อผู้เรียน

๒) สถานศึกษาและหน่วยงานที่พัฒนา ควรพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและ ต่อเนื่อง ควรส่งเสริมศักยภาพด้านคุณธรรมของครู โดยเฉพาะแนวทางการปฏิบัติตามหลักอานา ปานสติได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

บรรณานุกรม

- จินดา ทับจิ้น. “พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษากลุ่มกรุงเทพมหานครเหนือ”, **ปริญญาศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖.
- ฐิติรัตน์ รัชใจตรง. “ศึกษาการใช้อาณาปานสติภาวนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเสถียรธรรมสถาน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- ปรียา พรหมศักดิ์. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงในสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๓. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิธรรมทานกศลจิต, ๒๕๕๕.
- พระไพศาล วิสาโล. **พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม**, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๓.
- พระวุฒิชัย เขียวโสธา. ศึกษาผลของการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์และเจตคติ ต่อการฝึกสมาธิของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒. **ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**, กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๗.
- สุเมธ โสฬส. “การศึกษาเครื่องมือจำแนกจริตที่เหมาะสมในการเจริญสติปัฏฐาน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุสิตบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- อัจฉรา ชำนิประศาสน์, **สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒**. กรุงเทพมหานคร : เจริญดีมั่นคงการพิมพ์, ๒๕๕๕.

